

HENRYK SIENKIEWICZ: KRZYŻACY

-powieść epoki pozytywizmu

-czas akcji: lata 1399-1410

-przebieg zdarzeń:

1. Powrót Maćka i Zbyszka z wyprawy wojennej i spotkanie w gospodzie w Tyńcu księżnej Anny Danuty.
2. Miłość Zbyszka do Danusi, jednej z dwórek.
3. Ślubowanie Zbyszka.
4. Zaatakowanie przez Zbyszka krzyżackiego posła.
5. Aresztowanie Zbyszka.
6. Skazanie Zbyszka na śmierć.
7. Uratowanie Zbyszka przez Danusię (wykorzystanie starego prawa zwyczajowego, ratującego od śmierci skazańca, nakrytego na znak woli zamęścia chustą przez niewinną dziewczynę).
8. Zaręczyny.
9. Powrót do Bogdańca rannego (podczas próby dotarcia do Malborka w celu wyjednania darowania winy Zbyszkowi) Maćka i Zbyszka.
10. Uratowanie życia Zbyszkowi przez Jagienkę Zychównę podczas polowania na niedźwiedzia.
11. Wyjazd Zbyszka z Bogdańca wraz z podarowanym mu przez Jagienkę giermkim Hławą.
12. Ocalenie życia księżnej Anny i Danusi przez Zbyszka podczas polowania na tura w czasie dworskich łowów (ostatecznie zwierzę zostaje zabite przez Hławę).
13. Pasowanie Zbyszka na rycerza.
14. Potajemny ślub Zbyszka z Danusią.
15. Porwanie Danusi przez Krzyżaków (sfalszowany list wzywający Danusię do rzekomo umierającego ojca).
16. Poniżenie Juranda w zamku krzyżackim w Szczytnie.
17. Zwycięski pojedynek Zbyszka z Rotgierem (rycerzem krzyżackim, który zaprzeczał udziałowi zakonu w porwaniu Danusi i wzywał
18. nieufnych na sąd Boży).
19. Spotkanie okaleczonego Juranda przez Maćka i Jagienkę.
20. Odbicie chorej Danusi i jej śmierć.
21. Samobójstwo Zygryda, któremu Jurand darowuje życie.
22. Walki Zbyszka z Krzyżakami i spełnienie rycerskiego ślubu (złożenie pęku czubów z krzyżackich hełmów na grobie Danusi).
23. Ślub Zbyszka z Jagienką.
24. Bitwa pod Grunwaldem.

-motywy historyczne: śmierć królowej Jadwigi i jej dziecka, walki z Krzyżakami i bitwa pod Grunwaldem.

-postacie historyczne: Władysław Jagiełło, jego żona Jadwiga, księżna Anna Danuta Mazowiecka, Powął z Taczewa, Zawisza Czarny, Ulrich von Jungingen.

-geneza utworu: germanizacja Polaków pod zaborem pruskim, pragnienie pokrzepienia serc po klęsce powstania styczniowego.

-obyczaje ukazane w utworze:

obrazy życia dworskiego na dworze królewskim w Krakowie oraz książąt mazowieckich w Ciechanowie i w Płocku

życie w siedzibach rycerskich – Bogdaniec, Zgorzelice

obyczaje rycerskie-pasowanie, pojedynki, dama serca, kodeks rycerski i waga honoru polowania

obyczaj związany z uratowaniem życia skazańcowi

-forma: archaizacja (z powodu szczupłego materiału źródłowego do archaizacji Sienkiewicz wykorzystał gwara podhalańską), mniej niż w Trylogii jest epizodów wojennych, więcej scen rodzajowych pokazujących sposób życia, obyczaje. Wątek podróży pozwala pokazać różne miejsca i szeroką panoramę społeczną; utwór nie skupia się tylko na środowisku rycerzy. Poza Jurandem, który zdolny jest do niezwykłego przebaczenia i staje się niemal świętym, bohaterowie są uzwyczajnieni, niektórzy nawet komiczni. W ich portretach twórca wyeksponował życiową praktyczność, gospodarską zapobiegliwość.

-wybrane postacie:

ZBYSZKO Z BOGDAŃCA- bratanek Maćka, młodzieniec o wielkiej sile fizycznej, początkowo zakochany w dwórcie księżnej Anny – Danusi, której ślubuje służbę rycerską oraz zdobycie pawich czubów z hełmów krzyżackich, lekkomyślny (atakuje posła krzyżackiego, by spełnić śluby), dumny (nie chce poniżyć się błaganiem o litość przed Kuno Lichtensteinem- zostaje uwięziony i skazany na śmierć, na miejsce egzekucji idzie z godnością i męstwem), odważny (staje z oszczepem przeciw turowi)

MAĆKO Z BOGDAŃCA- mazowiecki szlachcic, stryj i opiekun Zbyszka, skory do wojaczki w nadziei na zdobyte łupy, które poprawią sytuację materialną rodu, kocha bratanka, chce go wyswatać z Jagienką. W bitwie pod Grunwaldem zabija Kuno Lichtensteina.

DANUSIA JURANDÓWNA- kilkunastoletnia dwórka księżnej Anny, jasnowłosa, o wielkiej urodzie, zafascynowana Zbyszkciem, którego śluby bardzo jej imponują. Porwanie przez Krzyżaków doprowadza ją do pomieszania zmysłów. Odbita przez Zbyszka i Maćka wkrótce umiera.

JURAND ZE SPYCHOWA- właściciel Spychowa, ogromnej postury, waleczny, jednooki (oko stracił w walce z Krzyżakami od strzały), wróg zakonu, z którego przyczyny utracił życie jego żona. Z miłości do córki gotów do ogromnego poświęcenia- przybywa do Krzyżaków bezbronny i ubrany w wór pokutny. Przechodzi przemianę – z groźnego, żądnego zemsty człowieka zmienia się w osobę pokorną, pobożną, zdolną do wielkiego miłosierdzia. Umiera wkrótce po śmierci Danusi.

JAGIENKA ZYCHÓWNA- piętnastoletnia, niezwyklej urody, o dużej sprawności fizycznej (poluje na dzikiego zwierza, jeździ na koniu po męsku), ratuje życie Zbyszkowi podczas jego wyprawy na niedźwiedzia. Zostaje jego żoną, rodzi dzieci i gospodaruje w Bogdańcu.

ZYGFRYD DE LOWE- komtur krzyżacki, zawzięty i mściwy, pyszny, zaprzysięgły wróg Juranda ze Spychowa, zdolny do czynów okrutnych i zdradzieckich, inicjator porwania Danusi. Kiedy dowiaduje się o śmierci Rotgiera, każe wypalić Jurandowi jedyne oko, wyrwać język oraz odrąbać prawą dłoń. Wpada w ręce Zbyszka, który odsyła go do Spychowa. Jurand dokonuje aktu chrześcijańskiego miłosierdzia i puszcza go wolno. Zygfryd w drodze ze Spychowa doznaje przywidzeń śmierci i diabła, wiesz się na przydrożnym drzewie.